

Нясвіжскі палац ажывае

Падчас апошняга візіту ў Нясвіж, калі адбывалася асвячэнне капліцы ў палацы, нашчадак слаўтага княжацкага роду Мацей Радзівіл дзяліўся ўражаннямі, што менавіта цяпер, калі капліца асвечаная, палац становіцца сапраўды палацам. Сяргей Клімаў, дырэктар Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка «Нясвіж» падчас нядаўняй імпрэзы выказаў крыху іншую думку: «Замак ажывае менавіта цяпер, калі пачынае зноў выконваць ролю інтэлектуальнага цэнтра». Думаю, што і спадар Мацей, і Сяргей Міхайлавіч маюць рацыю, бо ў абодвух выпадках душа Нясвіжскага палаца пачынае дыхаць, напаўняецца эмоцыямі, пачуццямі, ведамі.

**Чэслава ПАЛУЯН,
фота прадстаўлена
Нацыянальным гісторыка-
культурным музеём-
запаведнікам «Нясвіж»**

Пра што гэта я? А пра тое, што ў Нясвіжскім Палацавым ансамблі распачала работу выстаўка «Кніжная спадчына Радзівілаў». Арганізацыя такой экспазіцыі — сумесная ініцыятыва музея-запаведніка, Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, а таксама Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа НАН Беларусі. У межах праекта 90 рэдкіх кніг з княжацкай бібліятэкі на некаторы час вярнуліся ў сцены былой рэзідэнцыі Радзівілаў. Гэта выданні па гісторыі, тэалогіі, праве і навуках, літаратуры, старадрукаваных кнігі Нясвіжскай друкарні XVIII стагоддзя, творы Радзівілаў і пра Радзівілаў.

— 3 Нясвіжскага замка заўсёды ўсё вывозілі, і гэты праект незвычайны тым, што пасля 60 год да нас вярнуліся кнігі з княжацкай бібліятэкі, хай і на кароткі тэрмін, — падчас урачыстай цырымоніі адкрыцця выстаўкі адзначыў

Чэслава Палуян. Нясвіжскі палац ажывае

дырэктар музея-запаведніка Сяргей Клімаў. — Святло ў выставачнай зале не такое яркае: старадрукі патрабуюць асаблівых умоў захоўвання. На жаль, не ўсе іх мы пакуль можам выканаць, таму і тэрмін «гасцявання» кніг такі непрацяглы.

Пра гісторыю ўнікальнай бібліятэкі Радзівілаў распавёў дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раман Матульскі:

— Даследчыкі пагаджаюцца, што гэта была самая лепшая бібліятэка на тэрыторыі Рэчы Паспалітай, і яна нам цікавая па некалькіх крытэрыях. Па-першае, Радзівілы заснавалі не адну тыпаграфію і ў сваёй бібліятэцы захоўвалі тое, што імі выдавалася, таму мы можам казаць, што бібліятэка Радзівілаў, якая знаходзілася ў гэтым замку, фактычна выконвала функцыі Нацыянальнай. Па-другое, тут былі сабраныя сапраўды лепшыя кнігі, якія ствараліся на тэрыторыі Еўропы цягам некалькіх стагоддзяў, а таксама лепшыя выданні з Усходу, са Святой Зямлі. Пераацаніць гэтыя калекцыі вельмі цяжка. Вядома, што ў 1772 годзе ў Радзівілаў было каля 24 тысяч каштоўных, унікальных кніг. На жаль, з гэтай даты

Дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раман Матульскі падчас адкрыцця выстаўкі распавядае пра гісторыю слаўтага кнігазбору Радзівілаў.

пачынаецца адлік у іншы бок, калі бібліятэка разбураецца. Але да 1812 года яна ўсё ж існавала, менавіта гэтай датай пазначаны вываз каштоўнасцей з замка, у тым ліку і кніг...

Лёс кніжнай калекцыі Радзівілаў не вельмі шчаслівы. Акадэмія навук у Пецярбургу, Масква, пажар, калі кнігі былі залітыя вадой падчас тушэння агню... Тым не менш беларускія

навукоўцы ўжо колькі год не пакідаюць надзею ўзнавіць гэтую ўнікальную бібліятэку, хоць і ў электронным выглядзе. У межах праграмы «Радзівіліяна», якую падтрымлівае ЮНЕСКА, вядзецца актыўная праца па стварэнні каталогаў бібліятэкі Радзівілаў, якая цяпер раскіданая па розных гарадах і краінах. Такое выданне, а менавіта кніга «Бібліятэка Радзівілаў Нясвіжскай ардынацыі», было прадстаўлена падчас урачыстай імпрэзы ў Нясвіжы. Гэты каталог — па сутнасці поўнае апісанне выданняў XVII стагоддзя з кніжных збораў, што цяпер захоўваюцца ў фондах ЦНБ імя Якуба Коласа НАН Беларусі.

— Кожны раз, калі княжацкай бібліятэцы наносіўся нейкі ўрон, Радзівілы зноў упарта збіралі кнігі, узнаўлялі кнігазборы. Адметна, што чытачамі гэтай бібліятэкі былі не толькі людзі з асяроддзя Радзівілаў, але і ўсе тыя, каму былі патрэбныя кнігі. Пра гэта яскрава сведчаць шматлікія паметы на старонках выданняў, — падкрэсліла дырэктар ЦНБ НАН Беларусі Наталля Бярозкіна. — Напярэдадні вайны радзівілаўскі збор паступіў у бібліятэку Акадэміі навук БССР. На жаль, не ўсе кнігі тут паспелі апрацаваць, бо потым каштоўныя выданні былі вывезены з Беларусі, і не ўсе асобнікі вярнуліся на Радзіму, не ўсе зноў трапілі ў бібліятэку Акадэміі навук. Цяпер у нас захоўваецца больш як 3,5 тысячы кніг з Радзівілаўскага збору. Сёння некаторыя выданні вярнуліся дадому, у палац, аднак іх дом ужо стаў музеём, таму кнігі тут толькі «ў гасцях». Бібліятэка ж робіць выданні больш даступнымі для чытача і даследчыка.